

آموزش مجازی و کیفیت یادگیری دانش‌آموزان

زهره زاده علی فراش^۱

^۱ کارشناسی ارشد، برنامه ریزی درسی، دانشگاه آزاد

اداره آموزش و پرورش شهرستان دزفول، آموزگار

zohrezadehali@gmail.com

چکیده :

با گسترش شیوع ویروس کرونا در جهان و ایران، شیوه آموزش حضوری که به‌عنوان شیوه‌ای ثابت تلقی می‌شد به شیوه‌ی آموزش مجازی و آموزش برخط تغییر پیدا کرد. تغییر این شیوه در نظام آموزش و پرورش ایران با چالش‌ها و مسائلی همراه بود، تغییر شیوه آموزش از حضوری به مجازی در دوره کنونی محل پژوهش پژوهشگران گردیده است از این رو پژوهش حاضر به بررسی «آموزش مجازی و کیفیت یادگیری دانش‌آموزان» می‌پردازد. روش پژوهش به کار رفته کیفی بوده و شیوه‌ی جمع‌آوری داده‌ها مبتنی بر شیوه کتابخانه‌ای و اسنادی می‌باشد. بر اساس یافته‌های پژوهش باید گفت که یادگیری تا سال‌ها پیش تنها محدود به حضور فیزیکی در کلاس‌های مختلف بود. این نوع از آموزش محدودیت‌های زیادی از جمله عدم دسترسی یکسان تمامی افراد به دوره‌ها و آموزش‌های مختلف، صرف وقت و هزینه زیاد، عدم توانایی استفاده کارمندان و افراد شاغل و غیره بود. یادگیری مستقل، یکی از مهمترین آیتم‌های آموزشی است که زمانی که فرد به آن دست یافت، می‌تواند تا پایان عمر بسته به توان ذهنی و موقعیت خود به یادگیری مباحث علمی بپردازد. در جریان یادگیری مستقل فرد باید بر اساس نیازها و ویژگی‌های خود مطالب آموزشی را دنبال کند. زمانی که دانش‌آموزان در فضای مجازی به پیگیری مطالب می‌پردازد، تلاش می‌کند با آزمون و خطاهای بسیار و بدون اتکا به معلم مسائل را حل کند و برای مباحث جدید آماده شود. در این جریان است که او رفته رفته به یادگیری مستقل دست می‌یابد.

واژگان کلیدی: آموزش و پرورش، آموزش مجازی، دانش‌آموزان، معلم، یادگیری

۱- مقدمه:

اساساً انگیزش به مطالعه و درس خواندن، تحرک لازم برای موفقیت و دستیابی به اهداف آموزشی یک موسسه به شمار می آید. بنابراین انگیزش تحصیلی ضمن آنکه علاقه آموزشی و تحصیلی فرد را به وجود می آورد به پیشرفت تحصیلی دانش آموزان کمک می کند. محیط های آموزشی آنلاین، یکی از محرک ترین و مهیج ترین و غنی ترین ابزارهای آموزشی و یادگیری است. محیط های آموزشی آنلاین وابسته به اینترنت، فرصت های دراز مدت فراهم می آورند و موجب افزایش کارایی فرآیند یاددهی - یادگیری و همچنین افزایش اعتماد به نفس دانش آموز می شوند. امروزه با پیشرفت ارتباطات اجتماعی، امکان تعامل اجتماعی و اطلاعاتی بین همه افراد جامعه به وجود آمده است و اینترنت به عنوان عامل پیوند بین فردی در فضای مجازی محسوب می شود. به منظور ارتقای کیفیت آموزش در مراکز علمی و آموزشی در کشورهای توسعه یافته دنیا، استفاده از فناوریهای ارتباطی به خصوص استفاده از اینترنت تشویق و تبلیغ می شود. تحقیقات متعددی مفید بودن فناوریهای ارتباطی در آموزش را مورد ارزیابی قرار داده اند که نتایج متفاوتی را نشان می دهند. بنابراین برای شناخت بهتر تاثیرگذاری استفاده از اینترنت، توجه به جنبه هایی از احساس خودکارآمدی، انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ضروری خواهد بود. به طور کلی هدف آموزش الکترونیکی فراهم کردن امکان دسترسی یکسان، همزمان و جستجوپذیر در دوره های درسی و ایجاد فضای آموزشی یکنواخت برای اقشار مختلف در هر نقطه و بهینه سازی شیوه های ارائه ی مطالب درسی به منظور یادگیری عمیقتر و جدی تر است. در چنین فضای آموزشی برخلاف آموزش سنتی، افراد به اندازه توانایی خود از موضوعات بهره مند می گردند. (فرهادی، ۱۳۸۴).

اهداف تحقیق:

- 1- بررسی مزایای استفاده از آموزش مجازی بر یادگیری دانش آموزان
- 2- بررسی معایب استفاده از آموزش مجازی بر یادگیری دانش آموزان
- 3- ارائه راه کارهایی برای کاهش معایب آموزش مجازی بر یادگیری دانش آموزان

پیشینه پژوهش:

(جانسون و همکارانش ۲۰۰۷) تحقیقی با عنوان "یک آزمون تجربی از عوامل مؤثر در ایجاد موفقیت آمیز محیط های آموزش الکترونیکی" انجام داده اند. نتایج این تحقیق حاکی از این است که از عواملی که باعث محدودیت در پیاده سازی موفق آموزش الکترونیکی می شود، می توان به عدم پذیرش آموزش الکترونیکی توسط کاربر، عدم تسلط کافی کاربر به کامپیوتر و بودن استرس در هنگام کار با محیط آموزش الکترونیکی اشاره کرد، محققان معتقدند که باید از تجربیاتی که ایجاد حس مشترک در درون کلاس درس مجازی می کنند، استفاده شود.

محمد جواد رضایی و پریسا کیهان زاده، به بررسی تاثیرات ناشی از اینترنت و شبکه های اجتماعی مجازی بر تحصیل دانش آموزان پرداخته اند که روش پژوهش آنان به صورت کتابخانه ای بوده است. آنان در پژوهش خود به این نتیجه رسیده اند که ضمن برجسته ساختن اهمیت فضای مجازی و مزایای آن، به دلیل مورد تهدید قرارگرفتن دانش آموزان از سوی شبکه های اجتماعی، پیشنهاداتی از جهت مصون ماندن دانش آموزان از آسیب های اجتماعی شبکه های مجازی بیان کرده اند.

(سهرابی، ۱۳۸۳) تحقیقی تحت عنوان بررسی موانع استفاده از آموزش مجازی در فرآیند یاددهی و یادگیری از دیدگاه معلمان دوره متوسطه شهر تهران در شناسایی محدودیتهای ناشی از عوامل انسانی در اجرای آموزش مجازی، انجام داده است. براساس یافته های این تحقیق دانش آموزان به نسبت معلمان مهارت بیشتری در بکارگیری نرم افزارهای آموزشی دارند و همچنین براساس این تحقیق تقریباً نیمی از مدارس دارای تکنیسین رایانه نمی باشند، که نشان دهنده این عامل است که شرایط مناسب به منظور استفاده از آموزش مجازی فراهم نیست. همچنین آشنایی کم

معلمان در کاربرد رایانه و نرم افزار باعث مقاومت آنان در استفاده از رایانه در آموزش و شیوه آموزش و شیوه آموزش مجازی شده و روز به روز هم بیشتر می شود.

(رویز و همکارانش ۲۰۰۷) طی تحقیقی تحت عنوان "سازگاری کنونی سیستمهای آموزش الکترونیکی" به این نتیجه رسیدند که نرم افزارهای موجود جوابگوی نیازهای خاص کاربران در حال حاضر نمی باشد و برای برآوردن این نیازها باید از سیستمهای نرم افزاری انطباقی جدید استفاده شود.

۲- روش تحقیق:

این تحقیق از نوع توصیفی - تحلیلی است. و از طریق بررسی منابع مکتوب و جستجوی رایانه ای، مقالات علمی، در پیشینه نگاشته های مرتبط با موضوع تهیه و تنظیم گردیده است.

۳- یافته های پژوهش

آموزش مجازی

آموزش مجازی فراگیری خالقانه ای است که ضمن تغییر در پروسه آموزش و یادگیری و مدیریت اطلاعات، در گسترش و پایدار نمودن فرهنگی ICT نقش کلیدی و محوری دارد. آموزش مجازی با استفاده از رشد صنعت فناوری اطلاعات و ارتباطات از راه کارهای جدید گسترش عدالت آموزشی در دنیای حال حاضر به شمار می رود و بنا بر اعلام کارشناسان و متخصصان فناوری اطلاعات و ارتباطات تا چند سال آموزش آنلاین مبتنی بر فضای الکترونیک روش متعارف آموزشی در جهان خواهد بود. به نظر کارشناسان یادگیری الکترونیکی شرایطی را به مهیا می کند که در آن می توان اطلاعات موجود را دستکاری کرد یا متحول کرد. آموزش در این متد، تولید محصولات نوین است نه بازگرداندن اطلاعات دریافت شده و بدون تحول. در این نوع آموزش راه حل های نوینی جهت مسائل پیدا می شود. آموزش بر پایه فناوری اطلاعات به مانند آموزش مجازی، این امکان را به دانش فراگیران می دهد که به صورتی فعالانه و نوآورانه بیندیشند و از این ایده ها به صورت مشترک استفاده کنند. (خانی و منفرد، ۱۳۹۱).

خصوصیات آموزش مجازی

- دانش آموز محور بوده و نقش معلم به عنوان راهنما و تسهیل کننده است.
- دوره های آموزشی به صورت تعاملی (کاربرد تعاملی درامر یاددهی و یادگیری) هستند.
- یادگیری، مشارکتی است، یادگیرندگان، معلمان و متخصصان را گرد هم می آورد.
- یادگیری، سریع، زنده و پویا و در عین حال کم هزینه است.
- یادگیری، فردی، یعنی بر اساس علایق و توانایی های فرد است و نیز جامع است، یعنی امکان استفاده از همه منابع و ابزار های آموزشی و یادگیری مثل کلاس های مجازی، شبیه سازی را دارد و فرصت های آموزشی برابر را در اختیار همگان قرار می دهد.
- کلیه فعالیت ها از جمله مدیریت، ثبت نام، دریافت شهریه و نظارت، بر روی شبکه اینترنت انجام می شود. به علاوه کلیه خدمات آموزش مثل ثبت نام، آموزش و اعطای گواهینامه از همین طریق قابل انجام است.
- درس، توسط استادانی که در محل های مختلف قرار دارند، تهیه می شوند. (عبادی، ۱۳۸۳).

شیوه یادگیری در آموزش مجازی

متد فراگیری در آموزش مجازی به شکل برخط و نا برخط می باشد. در نوع اول شخص به تنهایی مستقل از مکان، زمان آموزش می تواند محتوی آموزشی را دریابد. در کلاس مجازی، درس به شکل چندرسانه ای بر روی سایت آموزش قرار داده می شوند و شخص با رفتن به آن می تواند محتویات درس را دریافت کند اما در نوع نا برخط محتویات درس به صورت لوح های آموزشی چند رسانه ای درست و به فرد داده می شود تا از آن استفاده کند. ظهور فناوری های نوین اطلاعاتی و ارتباطی از قبیل رایانه ها و شبکه های اطلاعاتی اینترنتی و اینترنتی به حوزه آموزش و پرورش و دانشگاهها، موقعیت مناسبی است برای انجام یک سری از اصلاحات و نوآوری های آموزش مجازی که حاصل آن افزایش کارایی و اثربخشی نظام

آموزش و پرورش خواهد بود. فراگیران در فضای اینترنت، با توجه به علایق خود، می توانند در تیم های یادگیری ویژه عضو شوند. این تیم ها به فعالیت های ویژه ای مانند طراحی یا فعالیت های شناختی به شکل آموزش مجازی می پردازند. تعاریف آموزش مجازی از دیدگاه کارشناسان مختلف: (Howard block) آموزش رایانه ای اگر از طریق اینترنت باشد، آموزش شبکه ای و اگر از طریق فناوری اطلاعات باشد آموزش مجازی نامیده می شود. (elit tronsden). آموزش مجازی (الکترونیکی) نیروی شبکه را به کار می گیرد برای کسانی که به تکنولوژی های اینترنتی تکیه دارند که در ضمن کار با شبکه آنها اینگونه معتقدند که: آموزش مجازی یک یادگیرنده را نیز قادر به یادگیری می کند. دست اندر کارهای سیستم ها ی Cisco این گونه معتقدند که: آموزش مجازی یک یادگیرنده اینترنتی است که می تواند شامل رساندن مطالب در چندین شکل، مدیریت آموزشی و یک مجموعه شبکه شده از دانش آموزان و تعدادی توسعه دهندگان و کارشناسان خبره می باشد، همچنین آموزش مجازی یادگیری را سریعتر و با هزینه کمتر میسر می سازد. به علاوه دستیابی به آموزش برای همه و شرکت همگان در فرایند یادگیری را مهیا می سازد. در یک جمله می توان گفت Virtual Education آوردن یادگیری برای مردم است به جای آوردن مردم برای یادگیری.

برخی از عواملی که در کلاس واقعی فیزیکی می توانند مغل یادگیری باشند عبارتند از:

۱- عوامل مربوط به فضا و تجهیزات آموزشی: فضای آموزشی به نحو چشم گیری در میزان یادگیری دانش آموزان اثر دارد. دمای نامناسب، نور ناکافی، تعداد زیاد دانش آموزان در کلاس، قرار گرفتن تابلوی کلاس در جای نامناسب و چینش کلاسی نامناسب، سر و صدا و اصوات نامطلوب، نداشتن تناسب بین میز و نیمکت با ابعاد بدنی دانش آموز از جمله عواملی هستند که می توانند به عنوان متغیرهای مزاحم، مانع توجه دانش آموزان به معلم و درس شوند.

۲- عوامل مربوط به دانش آموزان: دانش آموزان هم ممکن است مشکلاتی از این قبیل داشته باشند. مشکلات روانی و شخصیتی از قبیل حواس پرتی، نگرانی و اضطراب، کم رویی و خودنمایی، ضعف بودن در درس، ضعف بینایی و شنوایی، مشکل بیان، نداشتن تغذیه مناسب و نخوردن صبحانه و... .

۳- عوامل مربوط به معلم: معلم ممکن است با مشکلاتی از این قبیل که در برقراری ارتباط با شاگردان اختلال ایجاد میکند مواجه باشد. نارسایی صدا، نامفهوم بودن بیان، بی حوصلگی و کسالت، داشتن لهجه، ضعف شنوایی و بینایی، ناآشنایی با اصول و فنون معلمی، عدم تسلط کافی به مطالبی که تدریس می کند، ناهنجاری های ظاهری بخاطر وجود نقص در اعضای بدن. (حیدری، ۱۳۹۷)

مزایای استفاده از آموزش مجازی

آموزش الکترونیکی نسبت به آموزش سنتی دارای مزایای عمده ای است. انعطاف پذیری و حذف تردهای بی مورد و پرهزینه برای شرکت در دوره های آموزش از مهم ترین آنها به شمار می آید. اما این آموزش دارای مزایای دیگری نیز به شرح زیر می باشد:

هزینه برگزاری دوره های آموزش الکترونیکی گران نبوده و با استفاده از نرم افزارها و ابزارهای موجود می توان اقدام به برگزاری این دوره ها نمود. فراگیران قادر به تنظیم آهنگ یادگیری با توجه به شرایط خود هستند. اکثر برنامه های آموزش الکترونیکی را می توان در زمان نیاز به آن استفاده کرد. سرعت فراگیری آموزش الکترونیکی نسبت به آموزش سنتی به مراتب بیشتر بوده و حداقل ۵۰ درصد بهبود و سرعت را به دنبال خواهد داشت. فراگیران این دوره ها می توانند مطالبی را که با آنها آشنایی دارند مطالعه نکرده و به بررسی مواد جدید بپردازند. آموزش الکترونیکی از پیام های یکنواخت برای برقراری ارتباط

با مخاطب استفاده می کند. آموزش الکترونیکی از متغیرهای زمان و مکان مستقل است. وقتی مطالب به صورت متن، تصویر، صدا، و حرکت ارائه می شود دیگر نیاز کمتری به یادداشت برداری با کاغذ و قلم است که خود باعث صرفه جویی در تولید چنین وسایلی است و در ضمن این گونه برنامه ها از جذابیت بیشتری برای مخاطب برخوردارند.

آموزش الکترونیکی باعث افزایش قدرت نگه داری اطلاعات در فراگیران می شود که در این راستا از عناصر متفاوتی نظیر: صوت، تصویر، امتحانات کوتاه مدت، و تعامل با فراگیر و سایر موارد برای تأکید مجدد در فراگیری هدفمند استفاده می شود.

در صورتی که فراگیران یک بخش از یک مطلب را فرا نگیرند می توانند در زمان مناسب به آن رجوع کرده و آن را فرا گیرند و یادگیری هر بخش

جواز ورود به بخش بعدی است. پیگیری وضعیت آموزشی افراد و میزان پیشرفت آنها به راحتی قابل بررسی است. (شاه بیگی و نظری، ۱۳۹۰).

جدول 1: مزایای اقتصادی، آموزشی، فرهنگی، زمانی آموزش مجازی

مزایای اقتصادی	مزایای آموزشی	مزایای فرهنگی	مزایای زمانی
کاهش هزینه های رفت و آمد کاهش هزینه های تولید لوازم تحریر و متعاقب آن حفظ محیط زیست	توجه به نیاز مخاطبین سهولت دسترسی به منابع مختلف امکان ثبت و ضبط فعالیت ها برنامه ها پیگیری مستمر پیشرفت تحصیلی ارائه و آماده سازی مدل های مختلف آموزشی خدمات تحصیلی و مشاوره ای برای دانشجویان افزایش نیروی انسانی مجرب همگام با فناوری اطلاعات و ارتباطات	جهانی بودن یادگیری الکترونیکی به دلیل استفاده از اینترنت امکان ساخت اجتماع توسط افراد در محیط وب	به روز رسانی اطلاعات با سرعت بالا در دسترس بودن آموزش الکترونیکی به طور ۲۴ ساعته

معایب استفاده از آموزش مجازی

استفاده از اینترنت در بین جوانان و نوجوانان بیش از گروه های سنی دیگر رایج است. این ابزار علاوه بر جنبه های مثبت خود، اثرات زیان باری نیز به همراه دارد و روان شناسان از نوع جدیدی از اعتیاد به نام اعتیاد اینترنتی یا اعتیاد مجازی سخن می گویند (سلطانی و همکاران، ۱۳۸۹). پدیده اعتیاد اینترنتی، همزمان با افزایش دسترسی روزانه مردم به منابع آنلاین شایع تر می شود. وب اطلاع دهنده، مفید، دارای منابع غنی و سرگرم کننده است. اما برای بسیاری از مردمی که به آن معتادند، این منافع در حال تبدیل شدن به آسیب ها و ناهنجاری های روانی و رفتاری است. از طرفی افراد در صورت استفاده از اینترنت، نه تنها رفتارهایی متفاوت با الگوهای رایج در جامعه از خود نشان نمی دهند، بلکه نوع تفکرشان نیز با اکثریت افراد جامعه متفاوت می شود. (حسن زاده و همکاران، ۱۳۸۹). اعتیاد به اینترنت نوعی وابستگی رفتاری به اینترنت ایجاد می کند که با ویژگی های زیر تعیین می شود: هزینه روز افزون برای اینترنت و موضوعات مربوط به آن، احساس هیجانی ناخوشایند مانند اضطراب یا افسردگی در زمانی که فرد در تماس با اینترنت نیست، قابلیت تحمل و عادت کردن به آثار در اینترنت بودن، انکار رفتارهای مشکل زا، از این دیدگاه اختلال به عنوان اختلال تنشی مانند قمار بازی بیمار گونه در نظر گرفته می شود. (محمدی و همکاران، ۱۳۸۹). دانش آموزان معتاد اینترنتی اذعان داشته اند که اینترنت بر مطالعات و جریان عادی زندگی آنها تاثیر منفی گذارده است. پژوهش بر دانش آموزان دبیرستانی نشان داده که اینترنت تاثیرات منفی بر مطالعات و زندگی روزمره آنان داشته، اما ارتباطات اجتماعی آنها را افزایش داده است (خسروجردی و میرزایی، ۱۳۸۸). یانگ پیشنهاد می کند که چهار نوع عمل وجود دارد که باعث اعتیاد به اینترنت می شود:

- 1- برنامه های کاربردی، عملکرد آنلاین بودن مخصوصا برای معتادین به اینترنت مسئله ساز است.
 - 2- احساس آنلاین بودن لذت بخش و آرام کننده است.
 - 3- شناخت اینترنت به عنوان عملی برای تسکین افکار ناسازگارانه و فاجعه آمیز است.
- یک کارشناس فناوری اطلاعات می گوید: "اگرچه در عصر تکنولوژی و اطلاعات سرعت تولید دانش تصاعدی است ولی به خاطر عمق داشتن و ریشه دار بودن علوم این سرعت نباید خطی و شتاب زده باشد. (نیرومند و بخت آوری، ۱۳۹۰).

ارائه راهکار جهت کم کردن معایب استفاده از آموزش مجازی

از جمله راهکارهایی که برای جلوگیری از اعتیاد اینترنتی دانش آموزان می توان ارائه کرد، آن است که مدت زمان مشخصی برای استفاده آنها از اینترنت مشخص گردد و برخی وب سایت های خاص مانند وب سایت های غیر اخلاقی فیلتر شود. از طرفی محیط خانواده به محیطی آزاد برای تبادل اندیشه ها و گذراندن دوره هویت بخشی دانش آموزان تبدیل گردد تا نیاز به عضویت در سایت های سایبری، شبکه های دوستی آنلاین و اجتماعات مجازی که اندیشه های طغیان گری خاصی را ترویج می کنند، در دانش آموزان کاهش یابد و از بین برود. (خسروجردی و میرزایی، ۱۳۸۸).

تکنولوژی و تاثیر بر زندگی جوامع:

پیشرفت تکنولوژی در زندگی بشر سهم بسزایی داشته است. نمی توان تغییرات بنیادین ناشی از ظهور تکنولوژی های ارتباطی و اطلاعاتی را در عرصه های مختلف زندگی فردی و اجتماعی نادیده گرفت. (موحد نصر و جلیلی، ۱۳۹۷) کاستلز معتقد است از آنجا که انتقال و جریان فرهنگ از طریق ارتباطات صورت می گیرد، حوزه ی فرهنگ که نظامهایی از عقاید و رفتارها را شامل می شود و ساخته ی تاریخ می باشد، با ظهور تکنولوژی جدید دستخوش دگرگونیهای بنیادین می گردد. ورود فن آوریهای ارتباطی، دگرگونی بنیادینی را در ساختار مناسبات و ارتباطات انسانی ایجاد کرده است. (کاستلز، ۱۳۸۰) پیامد این امر شکل گیری نوع جدیدی از تعاملات انسانی است که ضمن تمایز از الگوهای ارتباطی مرسوم در رسانه های ارتباط جمعی عملا فرصت های نوینی را در جهت تجلی خود و هویت، به وجود آورده است. (گرگی، ۱۳۸۵). ادوارد کالپارد " یکی از متخصصان آموزش و پرورش پیشرفته معتقد است که بازسازی و نوسازی در آموزش در درجه اول عبارت است از: تغییر روشها نه پردازش برنامه و محتوای کتاب درسی. خواست تربیت جدید این است که کودکان آنچه را می خواهند، مشخصا عامل باشند نه شخص دیگری بر آنها تحمیل کند. با توجه به اینکه پیشرفت های علمی و تکنولوژیکی بر نحوه ی زندگی مردم تاثیر فراوانی داشته و طبیعتا شیوه زندگی مردم نسبت به سه دهه قبل تغییرات اساسی داشته و این تغییرات نیازها و انتظارات جدیدی را در تمام ابعاد زندگی اجتماعی بوجود آورده است، آموزش و پرورش به عنوان نهادی که وظیفه تربیت و آماده سازی نسل آینده را به عهده دارد باید تغییرات اساسی در محتوا و متون و اهداف تربیتی خود ایجاد نماید تا از این قافله پرشتاب تغییرات عقب نماند. اما واضح است که اعمال این تغییرات با وجود روشهای سنتی و قدیمی تدریس ممکن نیست. بنابر این اعمال تغییرات مذکور، نیازمند تغییر در روشهاست. (حیدری، ۱۳۹۷)

۴- بحث و نتیجه گیری

یادگیری و آموزش به عنوان یکی از مهارتهای اصلی زندگی در عصر اطلاعات و همچنین یکی از اهداف اصلی تعلیم و تربیت است و برای آموزش آن، به روشهای طراحی آموزشی نوین که برای عصر دیجیتال مناسب باشد، نیاز است. نظام آموزشی نیز با گذشت زمان دچار تغییر و تحولاتی شده که با ورود آموزش مجازی به این نظام سبب اثر بخش تر شدن فعالیت های موجود در آن شده است. با توجه به اینکه استفاده از فضای مجازی آسیب های خاص خود را دارند، نحوه ی استفاده ی صحیح از این فضا به کمک و آموزش والدین و معلمان نیاز دارد. دانش آموزان دوره ابتدایی تحت نظر معلم و والدین خود توسط ابزار های مجازی مانند فیلم، اسلایدهای های متحرک و ... دروس خود را بهتر یاد می گیرند و انگیزه ی آنها برای فراگرفتن دروس بعدی افزایش می یابد و همچنین این امکان را به وجود می آورد اگر دانش آموز به هر دلیلی نتوانست در کلاس حضور یابد از درس عقب نماند و بتواند از فضای درسی و کلاس استفاده کامل را ببرد. از مطالبی که در این مقاله آورده شده است می توان نتیجه گیری کرد که استفاده از آموزش های مجازی باعث شده است تا تدریس معلمان موثرتر واقع شود و در نهایت زمینه ی بروز خلاقیت، رفع نیاز های آموزشی و توانمند سازی علمی معلمان فراهم می شود.

منابع

- امام ویردی، سجاد، قهرمانی، جعفر. امامویردی، مریم ، ۱۳۹۲، رابطه سیستم فن آوری اطلاعات با خلاقیت کارکنان آموزشی در مدارس.. فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی. سال سوم. شماره چهارم. ۱۳۴
- حسن زاده، رمضان .صالحی، محمد .رضایی کیاسری، علیرضا ، ۱۳۸۹، رابطه بین استفاده افراطی از تکنولوژی و وضعیت آموزشی و روانی دانش آموزان فصلنامه روانشناسی تربیتی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن .سال اول، شماره ۳.
- حیدری ،عباس، ۱۳۹۷ ، نجات آموزش و پرورش با تغییر بخشی از آموزش های سنتی به آموزش مجازی، کنفرانس ملی دستاوردهای نوین جهان در تعلیم و تربیت، روانشناسی، حقوق و مطالعات فرهنگی - اجتماعی، خوی، دانشگاه آزاد اسلامی زرکان- آموزش عالی علامه خویی وابسته به وزارت علوم تحقیقات و فناوری.
- خانی، رضا و منفرد ،مریم ، ۱۳۹۱، استفاده از شبکه های اجتماعی در یادگیری زبان در ایران . پایاننامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبائی.
- خسروجردی، محمود. میرزایی، آیت الله ،۱۳۸۸، بررسی اعتیاد اینترنتی در نوجوانان: مطالعه متغیرهای جنس، مقطع تحصیلی و اندازه و سازمان آموزشی. راهبرد. شماره ۵۳ . سال ۱
- سلطانی، مهری .فولادوند، خدیجه .فتحی آشتیانی، علی ، ۱۳۸۹، رابطه هویت و هیجان خواهی با اعتیاد اینترنتی . . مجله علوم رفتاری .دوره ۴ .شماره ۳ عاملی، سعیدرضا ،۱۳۹۳، زمان مجازی "تحول در نهادهای مجازی"، تهران، انتشارات بعثت.
- عبادی، رحیم، ۱۳۸۳، یادگیری الکترونیکی و آموزش و پرورش ناشر:تهران : آفتاب مهر.
- فرهادی، ربابه ، ۱۳۸۴، آموزش الکترونیکی پارادایم جدید در عصر اطلاعات ، مجله علوم و فناوری اطلاعات، دوره 21 ، شماره ۱.
- کاستلز، مانوئل، ۱۳۸۰، جامعه شبکه های و عصر اطلاعات، جلد دوم قدرت هویت، ترجمه محسن چارشیان ، انتشارات طرح نو، تهران.
- گرگی، عباس ۱۳۸۵، اینترنت و هویت، فصلنامه مطالعات ملی ۲۵، سال هفتم، شماره ۱.
- محمدی، اکرم .نقدی، اسدالله .علیوردی نیا، اکبر .کیانی، محسن ، ۱۳۸۹ بررسی جامعه شناختی رابطه سرمایه اجتماعی و اعتیاد اینترنتی در بین جوانان شهر همدان .دوفصلنامه علمی - تخصصی " پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه ". شماره پنجم ۲۷.
- موحدنصر، جواد و منصوره جلیلی، ۱۳۹۷ ، بررسی تاثیر فضای مجازی بر یادگیری مطالب درسی دانش آموزان، دومین کنفرانس بین المللی نوآوری و تحقیق در علوم تربیتی، مدیریت و روانشناسی، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی.
- نیرومند، گیتی .بخت آوری، نیره ، ۱۳۹۰، جایگاه تکنولوژی های نوین ارتباطی (مدارس هوشمند) در آموزش و پرورش ، سال ششم ، شماره ۱۵.
- فرزانه شاه بیگی، نظری، سمانه ، ۱۳۹۰، آموزش مجازی :مزایا و محدودیت ها، مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی یزد دوره ششم، شماره 1 ، شماره پیاپی ۴.